

TRESTNÍ ODPOVĚDNOST PRÁVNICKÝCH OSOB

Abstrakt

Ačkoli je tomu již více než 7 let od přijetí zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, jímž i český zákonodárce zakotvil trestní odpovědnost právnických osob, jedná se stále ještě o kontroverzní téma. Cílem práce je tak nejen analyzovat tuto právní úpravu a podat její ucelený a přehledný výklad včetně kritického zhodnocení vybraných institutů, ale také seznámit s procesem předcházejícím jejímu přijetí, včetně komparace argumentů pro takovéto rozhodnutí s argumenty odpůrců trestní odpovědnosti právnických osob. Neméně důležitým cílem práce je i analytické zhodnocení poznatků z aplikační praxe a představení případných návrhů *de lege ferenda*. K takovým úvahám je však třeba disponovat dostatečnou znalostí terminologie, jakož i základních zásad trestního práva, k čemuž slouží obsah první kapitoly práce.

Zásadní změně v pojetí právnických osob přinášené novým občanským zákoníkem, který se opětovně přiklání k teorii fikce a způsobuje tak značnou tenzi, je věnována druhá kapitola práce.

Institut odpovědnosti právnických osob není ve světovém měřítku žádnou novinkou, přičemž jeho historickému vývoji se věnuje kapitola třetí, představení profilujících zahraničních právních úprav pak kapitola čtvrtá. Teoretických modelů deliktní odpovědnosti právnických osob je tak i s ohledem na odlišné právní kořeny a rozličné přístupy zákonodárců více, přičemž jejich obecnější charakteristiku je možno nalézt v části páté práce.

Ač bylo zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu především důsledkem mezinárodního tlaku na zavedení „účinných, přiměřených a odstrašujících“ sankcí právnických osob, bylo důvodů pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob vzhledem ke společenským a ekonomickým změnám více, zejména když samotná individuální trestní odpovědnost již přestala být dostatečně efektivní. Mezinárodním závazkům je věnována kapitola šestá a vzájemnému srovnání argumentů pro a proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob je věnována kapitola sedmá.

Český zákonodárce se nakonec rozhodl pro model tzv. pravé trestní odpovědnosti právnických osob, tedy pro postih právnických osob v rámci trestního řízení. Tento přístup považuji za správný, přestože v úvahu připadalo také komplexní přepracování správního trestání. Představení správního sankcionování se proto věnuje kapitola osmá a samotnému procesu přijímání právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob se věnuje kapitola devátá práce.

Největší pozornost, a to v kapitole desáté, je věnována kritickému zhodnocení stávající právní úpravy obsažené v zákoně č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. Vždyť např. podoba úpravy přičitatelnosti doznala vlivem novelizací několika změn včetně možnosti právnické osoby se trestní odpovědnosti „zprostit“. Stejně tak rozsah kriminalizace se z taxativního výčtu trestných činů změnil na dosti unikátní koncepci odpovědnosti právnické osoby za všechny trestné činy doplněnou o taxativně stanovené výjimky. Rovněž procesní ustanovení zákona si zaslouží pozornost nauky i rozhodovací praxe.

Analýza statistických údajů z aplikační praxe trestní odpovědnosti právnických osob ukazuje, že trestní odpovědnost právnických osob je i v českém právním prostředí prakticky použitelná. Lze pozorovat trend postupně vzrůstajícího počtu pravomocně odsouzených právnických osob, jimž jsou ukládány prakticky všechny tresty, které zákon dává k dispozici. Těmito údaji a jejich vyhodnocením se zabývá poslední, jedenáctá, kapitola práce.

Souhrnně lze konstatovat, že zakotvení tzv. pravé trestní odpovědnosti právnických osob bylo i navzdory dílčím obtížím tím nejvhodnějším řešením. Je však nutno počítat s tím, že stávající právní úprava se bude ještě dále vyvíjet.

Klíčová slova: právnická osoba, trestní odpovědnost, trestní odpovědnost právnických osob, přičitatelnost, exkulpace, compliance